یادداشت

پنج اصل که در بسته ارزی جدید دولت باید اجرایی شود
اقدامات عاجل ارزی

دکتر رضا بوستانی

در خبرها آمده است که دولت برای ساماندهی بازار ارز قرار است بسته جدیدی را اجرایی کند. با توجه به وضعیت کنونی نیاز است که این بسته با هدف بازسازی بازار و روان کردن امر تجارت سریع به اجرا گذاشته شود.

اقدامات زیر می تواند بخش اصلی آن باشد:

۱- تخصیص ارز دولتی برای کالاهای حیاتی و فروش بیش از آن به قیمت بازار آزاد (یا همان بازار دوم تا زمانی که واقعا آزاد باشد). علت این اقدام: کسب اعتبار برای دولت با حذف رانتی که امروز منشأ فسادهای گسترده شده است و کاهش کسری بودجه در شرایطی که تحریم‌های آمریکا در اواسط پاییز صادرات نفت خام را با کاهش مواجه می‌سازد. کاهش کسری بودجه، فشار بر پایه پولی را تقلیل می‌دهد و اثری ضد تورمی دارد.

۲- آزاد کردن فعالیت صرافی‌ها چه در خرید و فروش اسکناس و چه به‌صورت حواله. علت این اقدام: کاهش هزینه ریسک معاملاتی روی قیمت، چابک‌سازی بازار از طریق باز کردن فعالیت عاملان بیشتر و یافتن طرق بیشتر نقل‌وانتقال در سخت‌ترین دوره تحریمی کشور.

۳- مشروع دانستن تامین ارز به هر طریق ممکن برای واردات و مجوز فروش ارز هر نوع صادراتی به قیمت بازار. علت این اقدام: توسعه تجارت، تامین کالاهای مورد نیاز کشور به هر شکل ممکن تحت تحریم، تشویق صادرات و سبک‌سازی فرآیند تجاری و کاهش هزینه‌های مرتبط با آن.

۴- حذف کلی ارز مسافرتی. علت این اقدام: با باز شدن دست صرافی‌ها برای فروش ارز، مسافر ایرانی باید در دوره دشوار فعلی هزینه سفر خارجی خود را از جیب خود دهد نه بیت‌المال. ضمن آنکه با باز شدن بازار ارز، مسافر خارجی می‌تواند از فرصت سفر ارزان به ایران استفاده کند و هر چند به شکل محدود اما ارزآوری کشور از این کانال بیشتر شود.

۵- باز گذاشتن دست بانک‌ها در تعیین نرخ سود سپرده و تسهیلات. علت این اقدام: تورم انتظاری به‌دلیل شوک ارزی به‌طور چشمگیری افزایش یافته است؛ به‌طوری که نرخ بهره واقعی در سیستم بانکی هم‌اکنون منفی است و کشور بعد از ۴ سال وارد فاز سرکوب مالی شده است. در این وضعیت، منابع در بازارهای دارایی جابه‌جا می‌شوند و هر روز یک بازار دچار شوک می‌شود. راه حل توقف سرکوب مالی از طریق باز گذاشتن دست بانک‌ها در تعیین نرخ بهره است. نه سیاست مقطعی در اوراقی که سال گذشته تجربه‌اش را داشتیم.

توجه به این نکته حائز اهمیت است که در شرایط فعلی دولت نمی‌تواند هدف‌گذاری قیمتی را برای ارز داشته باشد و تنها هدفش باید تامین کالاهای حیاتی و دارو باشد و این نیز با نظارت دقیق بر همه زنجیره تامین تا مصرف میسر است. قیمت در این شرایط با معکوس شدن انتظارات کاهش می‌یابد و ثبات می‌گیرد و اکنون دولت مجوز لازم برای این اقدام و اثرگذاری بر انتظارات را ندارد. از سوی دیگر باز شدن دست صرافی‌ها نباید به معنی مداخله ارزی بانک مرکزی به شکل پیش از اجرای سیاست‌های اخیر باشد؛ زیرا آن نوع مداخله نیز همراه با رانت بود.

در نهایت باید در ذهن داشت که برای ترس از باز بودن حساب سرمایه نباید بازار ارز را بست؛ زیرا خسران بستن و محدود ساختن بازار بیش از خروج سرمایه است، ضمن آنکه در نهایت بازار را می‌بندیم و ده‌ها آیین‌نامه و مقررات ارزی هم برای آن می‌چینیم و آن کسی که می‌خواهد سرمایه خود را خارج کند، بالاخره این کار را انجام می‌دهد. آن وقت فعالان اقتصادی می‌مانند و فرآیندی سخت و دشوار برای کار و حجم نارضایتی از مسوولان و دولت که هر روز فزونی می‌گیرد. هرچه زودتر رانت‌ها را ببندید و راه نفس کسب‌وکارها را باز کنید!

مهار مصرف بنزین نیازمند برنامه‌ریزی درست اقتصادی است

بنزین و سناریوی ناکارآمد بازی با قیمت

PDF Compressor Free Version

مصرف بنزین ایرانیان به شکل سرسام‌آوری رو به افزایش است. آخرین گزارش‌ها از مصرف بنزین در کشور حاکی از آن است که مصرف بنزین در تیرماه به مرز سه میلیارد لیتر رسیده است. بر این اساس ایرانی‌ها در تیر دو میلیارد و ۸۴۰ میلیون لیتر بنزین سوزاندند. بنزین در اقتصاد ایران بر خلاف اکثر کشورهای جهان کالایی استراتژیک محسوب می‌شود. دولت سال گذشته و هم‌زمان با ارائه لایحه قانون بودجه سال ۹۷ تلاش کرد که قیمت بنزین را از وضع کنونی خارج کند. رئیس جمهور در دفاع از تلاش دولت برای افزایش قیمت این حامل انرژی از افزایش ۱۷ هزار میلیارد تومانی درآمدهای دولت از این محل سخن گفت و البته وعده داد که درآمدهای حاصل از افزایش قیمت بنزین را صرف اشتغالزایی کند. با این همه اما نمایندگان با درخواست رئیس جمهور موافقت نکردند و بدین ترتیب قیمت بنزین در قانون بودجه سال ۹۷ نسبت به سال گذشته هیچ تغییری نکرد. از سوی دیگر با نزدیک شدن به موعد تحریم‌های آمریکا، به‌رغم تکمیل دو فاز اصلی پالایشگاه خلیج فارس، بسیاری معتقدند که ادامه این روند قطعاً کشور در این حوزه دچار مضیقه خواهد شد. طبق آخرین آمار، مصرف بنزین از ابتدا تا انتهای تیرماه در سال جاری ۹۱ میلیون و ۷۰۰ هزار لیتر بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته که ۸۴ میلیون و ۵۰۰ هزار لیتر بوده، ۸. ۵ درصد رشد داشته است. میانگین مصرف بنزین از ابتدای سال تا آخر تیرماه سال ۸۶،۹۷ میلیون و ۸۰۰ هزار لیتر بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته که ۷۹ میلیون و ۲۰۰ هزار لیتر بوده، ۶.۹ درصد رشد داشته است. بر این اساس متوسط مصرف بنزین در خردادماه سال جاری ۸۳ میلیون و ۶۰۰ هزار لیتر بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل که ۷۵ میلیون و ۲۰۰ هزار لیتر بوده است، ۲.۱۱ درصد رشد داشته است. میانگین مصرف بنزین از ابتدای سال تا آخر خردادماه سال ۹۷ نیز، ۸۵ میلیون و ۱۰۰ هزار لیتر بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته که ۷۷ میلیون و ۴۰۰ هزار لیتر بوده، ۱۰ درصد رشد داشته است.

دولت برای بنزین چقدر یارانه می‌دهد؟

بر اساس آخرین آمارها هزینه پایه تولید بنزین طبق سبد خلیج فارس در فرودین ماه ۹۷ معادل ۴۲ سنت بود که اساس دلار دولتی حدود ۱۵۰۰ تومان و بر اساس دلار بازار آزاد در آن زمان حدود ۳۰۰۰ تومان می‌شد. اما بنزین در ایران با قیمت ۱۰۰۰ تومان به دست مصرف‌کننده می‌رسید. حال چنانچه قیمت فوب خلیج فارس تا امروز افزایش نیافته باشد، دولت با توجه به نرخ کنونی دلار در بازار مبادله‌ای حدود ۸۰۰ تومان و در بازار آزاد برای هر لیتر بنزین ۳۵۰۰ تومان یارانه می‌پردازد، چرا که پالایشگاه‌ها نفت خام را بر اساس فوب خلیج فارس می‌خرند و باید محصولات را هم با همین قیمت به دولت بفروشند. بر این اساس طبق آخرین میزان مصرف سوخت در کشور، یعنی از ابتدا تا انتهای تیرماه که دو میلیارد و ۸۴۰ میلیون لیتر بنزین در کشور مصرف شد، میزان یارانه‌ای که دولت در این ماه برای بنزین پرداخت با احتساب دلار مبادله‌ای حدود دو هزار و ۲۷۰ میلیارد تومان و با احتساب قیمت دلار آن زمان (حدود ۸ هزار تومان) معادل شش هزار و ۲۵۰ میلیارد تومان بوده است. در این بین پرسش اصلی این است که سناریوهای تغییر رفتار در مورد بنزین کدام است؟

عضو کمیسیون انرژی مجلس: افزایش قیمت بنزین در وضعیت کنونی به صلاح نیست. اگر دولت واقعا به دنبال افزایش قیمت در قالب هدفمند کردن قیمت حامل‌های انرژی باشد، توصیه می‌کنم قیمت بنزین را دو نرخی کند

افزایش قیمت چالشی که حالا زمان آن نیست

اصلاح قیمت‌ها همواره به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای مصرف بهینه منابع در اقتصاد محسوب می‌شود. در این بین اما کارشناسان اقتصادی در ایران معتقدند که استفاده صرف از ابزار قیمت برای اصلاح رفتار مصرف کنندگان، هیچ گاه مسئولین را به نتیجه دلخواه نرسانده است. این که قیمت بنزین در ایران ارزان است و قیمت ارزان بنزین، از عوامل اصلی رشد بی رویه مصرف بنزین در کشور است، موضوعی نیست که کسی در آن تردیدی داشته باشد. اما این که راهکار کاهش مصرف بنزین، لزوما افزایش قیمت باشد موضوعی نیست که همه در مورد آن اتفاق نظر داشته باشند. ابتدا باید دو موضوع را از هم تفکیک کرد. قیمت بنزین را در ایران حتی اگر به نسبت درآمدهای فعلی هم ارزیابی کنیم به ارزان بودن آن پی می‌بریم. یک لیتر بنزین در ایران در حالی هزار تومان است که یک بطری نیم لیتری آب معدنی قیمتی نزدیک به هزار تومان دارد. به عبارت دیگر، بنزین از آب ارزانتر است. طی سال‌های اخیر، قیمت بنزین افزایشی نداشته و اگر بر مبنای نرخ تورم هم حساب کنیم قیمت بنزین باید افزایش می‌یافت و بنابراین هر گونه تصمیمی برای افزایش قیمت بنزین، منطقی است. اما از سوی دیگر افزایش قیمت بنزین با توجه به مشکلات اقتصادی فراوان، شوک تازه‌ای به اقتصاد و جامعه وارد می‌کند و واقعیت آن است که جامعه توان پذیرش این تغییر را ندارد. همین نگرش بود که در اواخر سال گذشته، پس از اعتراضات خیابانی دی ماه به وضعیت بد اقتصادی، افزایش قیمت بنزین را در لایحه بودجه ۹۷ از دستور کار دولت و مجلس خارج کرد. جامعه پذیرای افزایش قیمت بنزین نیست. سیدسعید حیدری طیب، عضو کمیسیون انرژی مجلس در این خصوص می‌گوید: «اجرا و اعمال هر گونه افزایش قیمت بنزین در وضعیت کنونی جامعه به صلاح نیست. اگر دولت واقعا به دنبال افزایش قیمت در قالب هدفمند کردن قیمت حامل‌های انرژی باشد، توصیه می‌کنم قیمت بنزین را دو نرخی کند. گران شدن بنزین تاثیر فراوانی در افزایش قیمت بسیاری از کالاها و خدمات دارد که از نظر بنده در شرایط کنونی جامعه و مشکلات فراوان اقتصادی این کار اشتباه است. جامعه پذیرای افزایش قیمت بنزین نیست.»

سهمیه‌بندی، سناریویی که دولت به آن علاقمند نیست

در میان سناریوهای محتمل در مورد بنزین، «سهمیه بندی» همواره گزینه‌ای روی میز بوده است. گزینه‌ای که البته دولت و وزارت نفت چندان به آن علاقمند نیستند. چه اینکه لغو سهمیه‌بندی بنزین جزو اولین اقدامات وزارت نفت در دولت یازدهم محسوب می‌شد. وزیر نفت دو سال پیش در این خصوص گفته بود: «نکته جالب این است که سال گذشته (۱۳۹۴) در زمان مشابه ما از کارت سوخت و بنزین سهمیه‌ای استفاده می‌کردیم که الان هیچ کدام از آنها را نداریم و در این مدت نیز گفته می‌شود که یک میلیون خودرو به سامانه حمل و نقل کشور اضافه شده است و این در حالی است که تنها ۷.۱ درصد مصرف بنزین رشد پیدا کرده است و این آمار به این معناست که مردم به صورت معقول بنزین مصرف می‌کنند و کارت سوخت هیچ گونه تأثیری در کنترل مصرف سوخت ندارد.» در حقیقت دولت و وزارت نفت همواره استفاده از مکانیسم اصلاح قیمت را بر سهمیه بندی و دو نرخی شدن سوخت ترجیح داده اند. آنها معتقدند که دو نرخی شدن بنزین منجر به شکل گیری بازارهای ثانویه در حاشیه جایگاه‌های سوخت رسانی شده و حتی کمکی به مبارزه با قاچاق آن نمی‌کند. این همه در حالی است که مخالفان دولت در تمام این سال‌ها سهمیه‌بندی سوخت را بهترین راه برای کنترل مصرف دانسته و از عملکرد دولت‌های نهم و دهم در این حوزه خاص به شدت دفاع می‌کنند. در همین حال به دنبال افزایش شدید مصرف بنزین سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی با بیان این که «احتمال دو نرخی شدن بنزین و سهمیه‌بندی وجود دارد»، گفت: در صورتی که مصرف بنزین کاهش پیدا نکند و یا از ناحیه تحریم‌ها تحت فشار قرار گیریم، بنزین دو نرخی شده و سهمیه‌بندی اعلام می‌شود که قیمت جدید را هم وزارت نفت تعیین خواهد کرد. اکنون متاسفانه دو اتفاق افتاده اول این که مصرف بنزین افزایش پیدا کرده که حتی گاهی اوقات به بالای ۱۰۰ میلیون لیتر می‌رسد حال این که تولید ما ۸۰ میلیون لیتر است. موضوع دیگر بحث تحریم‌های احتمالی است لذا بر این اساس اگر کاهش مصرف نداشته باشیم و همچنان مصرف رو به افزایش باشد و فاصله بین تولید و مصرف بالا باشد، دولت ناگزیر به واردات بنزین است. اگر مصرف بنزین کاهش پیدا نکند و یا از ناحیه تحریم‌ها تحت فشار قرار گیریم، احتمال دو نرخی شدن بنزین و سهیمه‌بندی آن وجود دارد. قیمت‌ها را هم وزارت نفت تعیین می‌کند.»

راه‌حل اصلی اصلاح صنعت خودرو

تجربه نشان داده است. نه افزایش قیمت و نه سهمیه‌بندی بنزین در میان مدت و بلند مدت تاثیر چندانی بر مصرف این حامل انرژی در کشور نخواهد گذاشت از همین رو باید گفت مهار مصرف بنزین نیازمند برنامه‌ریزی درست اقتصادی است. واقعیت این است که بخش مهمی از مصرف بالای سوخت در کشور ما به دلیل استاندارد پایین خودروهای تولید داخل است. مقایسه‌ای مختصر بین خودروهای تولید داخل و خودروهای وارداتی نشان می‌دهد که گاه مصرف خودروهای تولید داخل، دو برابر خودروهای خارجی است. طبیعتا اینجا نه مردم، بلکه خودروسازان و ناظران مقصر هستند. اگر خودروهای تولید داخل هم استاندارد خودروهای خارجی را داشت، بدون هیچ تغییری در میزان استفاده مردم از خودروهای شخصی، میزان مصرف بنزین بنزین لااقل ۴۰ درصد کاهش می‌یافت. اما نه تنها عزمی برای ارتقای استاندارد خودروهای داخلی در حوزه مصرف سوخت دیده نمی‌شود، بلکه در مسیر واردات خودروهای خارجی هم مانع تراشی می‌شود تا خودروسازان داخلی در بازار انحصاری، به تولید خودروهای کم‌مصرف ادامه دهند. تسهیل واردات خودروهای خارجی، به جای ایجاد فضای بی ثبات در واردات خودرو که طی دو سال اخیر شاهد آن هستیم، لااقل خودروسازان داخلی را به فکر رقابت با خودروسازان خارجی می‌اندازد تا خودروهایی استاندارد‌تری تولید کنند. تا زمانی که مصرف خودروهای داخلی بهینه نشود، اقداماتی همچون افزایش قیمت بنزین یا دو نرخی کردن آن - که به خودی خود فسادآور است - صرفا ایجاد زحمت برای مردم به منظور جبران ناکارآمدی‌ها است. فراموش نباد کرد که افزایش ۴ برابری قیمت بنزین در مقطعی با سهمیه‌بندی سوخت و افزایش دو برابری قیمت بنزین در مقطعی دیگر، تنها در مدت زمانی کوتاه مصرف بنزین را کنترل کرد. باز کردن کلاف سردرگم مصرف بنزین مستلزم توسعه ناوگان حمل و نقل عمومی و همچنین بهینه‌سازی خودروهای تولید داخل در مصرف سوخت است.

نه افزایش قیمت و نه سهمیه‌بندی بنزین تاثیر چندانی بر مصرف این حامل انرژی نخواهد گذاشت. از همین رو باید گفت مهار مصرف بنزین نیازمند برنامه‌ریزی درست اقتصادی است

واکنش مثبت بازار به تحولات سیاسی اخیر

یورو ۲ هزار تومان ارزان شد

همزمان با آغاز سیر نزولی قیمت‌ها از شب گذشته و ادامه این روند تا امروز، قیمت سکه بار دیگر به کانال سه میلیون تومان بازگشت. بعد از اعلام خبرهای مثبت در حوزه ارزی از سوی دولتی‌ها و انتظار بازار برای رونمایی از بسته جدید ارزی دولت، سیر نزولی قیمت‌ها در بازار طلا و ارز از دیشب آغاز شده است. به نوشته تسنیم، سقوط قیمتی دلار و سکه موجب شد تا از صبح امروز تا ساعت انتشار این گزارش، بازاری‌ها شاهد تغییر ساعتی قیمت‌ها باشند، اما این بار قیمت‌ها هر ساعت ارزان‌تر از ساعت قبل می‌شوند.

قیمت سکه در حالی دیروز ثانیه‌ای بالا می‌رفت که طی ۶ ساعت ۳۵۰ هزار تومان افزایش پیدا کرد و به رکود ۴ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان هم رسید.

ولی اولین معاملات امروز صبح با توجه به اخبار مثبت دیشب به یکباره با ۴۰۰ هزار تومان کاهش نسبت به رکورد قیمتی دیروز در محدوده ۴ میلیون و ۳۰۰ هزار تومان آغاز به کار کرده است.

تازه‌ترین قیمت‌های رسیده از بازار طلا و سکه نشان می‌دهد که قیمت سکه تمام بهار آزادی طرح جدید بار دیگر به کانال سه میلیون تومان برگشته است.

هم‌اکنون سکه طرح جدید در بازار آزاد با قیمت سه میلیون و ۷۹۰ هزار تومان معامله می‌شود. قیمت انواع ارز بخصوص دلار، یورو، پوند و درهم نیز از صبح امروز کاهش چشم‌گیری نسبت به آخرین معاملات عصر دیروز داشتند. یورو که روز گذشته به بالای ۱۳ هزار تومان رسیده بود، در حال حاضر به مرز ۱۱ هزار تومان کاهش یافته است.

فعالان بازار پیش‌بینی می‌کنند که روند کاهشی قیمت‌ها در طلا و سکه و انواع ارزها ادامه داشته باشد. ه گفته برخی کارشناسان، قیمت واقعی دلار بین ۷ تا ۸ هزار تومان است و مابقی آن حباب است که باید کاهش یابد.

در این شرایط یک کارشناس اقتصادی تاکید کرده است که »باید آگاهی‌های لازم به مردم داده شود و آن‌ها بدانند که قیمت واقعی ارز با در نظر گرفتن تورم ارزی و ریالی نسبت به سال ۲۰۰۵ میلادی و براساس آنچه در بازار ثانویه کشف شده، در حدود ۷ هزار و ۵۰۰ تا ۸۰۰۰ هزار تومان است و ارقام بیش از این که در حال حاضر خرید و فروش می‌شود دارای قیمت حبابی است.» رضا مسرور خاطرنشان کرده که در حال حاضر قیمت ارز بیش از ۳ هزار تومان حباب دارد و امیدوار هستیم که بانک مرکزی در زمان مناسب نسبت به کنترل بازار ارز اقدام کند. در چنین اوضاع احوالی شهروندان فریب جهش‌های بی قاعده نرخ ارز در بازار غیر رسمی را نخورده و جذب چنین بازاری نشوند زیرا در نهایت ضرر خواهند کرد. امروز قیمت ارز در بازار غیر رسمی نسبت به قیمت روز گذشته، کاهش یافته است.

بازار ثانویه ارز راه‌اندازی شود

امادر خبر دیگری مرتبط با نرخ ارز یک استاد دانشگاه با بیان اینکه بانک مرکزی باید ارز پتروشیمی‌ها، فولاد و معادن را به بازار ثانویه ارز وارد کند، این تصمیم را ضروری اما دیرهنگام توصیف کرد.

محمود باغجری - استاد دانشگاه شهید بهشتی - بامشکوک خواندن برخی از اتفاقات روزهای گذشته در بازار ارز اضافه کرد: احتمال دارد مسائلی بین برخی از بازیگران بزرگ و دلالان بازار ارز در جریان باشد که ما از آن بی خبر باشیم؛ چرا که اساسا این جهش‌های قیمتی بازارهای ارز توجیه منطقی ندارد.

این استاد دانشگاه همچنین به اصطلاح اقتصادی «پیشخور» هم اشاره کرد و تصریح کرد: اگر در زمانی که دلار هنوز روی ۷۰۰۰ تومان بود، ارز ناشی از صادرات محصولات پتروشیمی، فولاد و معادن، به بازار ثانویه وارد می‌شد و با قیمت روز مورد مبادله قرار می‌گرفت، می‌توانست بازار را کنترل کند؛ امری که هنوز هم هر چند دیرهنگام اما باید به اجرا در بیاید.

باغجری البته پیش‌بینی کرد تا چند روز آینده در بازارهای ارزی شاهد آرامشی نسبی باشیم.